

هفت‌مَر

پژوهش‌ها و ناوش‌های باستان‌شناسی در هفت غار هلیلان

رشید کوچکی

سرشناسه: رشید کوچکی، ۱۳۵۷.
نام و عنوان پدیدآور: هفت مر / رشید کوچکی
مشخصات نشر: ایلام، هاوار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۸۱ ص. مصور (رنگی) جدول، نمودار
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۷۳-۵۷-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا
عنوان دیگ: پژوهش‌ها و کاوش‌های باستان‌شناسی در هفت غار هلیلان
موضوع: هایلان

موضوع: Holilan (Iran)

موضوع: هایلان - تاریخ
موضوع: Holilan (Iran) - History

رده بندی گنجره: ۹۷۸/۶۰۰/۸۴۷۳-۵۷-۲/۱۳۹۷

رده بندی دیویی: ۹۷۸/۶۰۰/۸۴۷۳-۵۷-۲/۱۳۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۳۲۶۲۱۴

انتشارات هاف مار

هفت مر

مؤلف: رشید کوچکی

ناشر: هاوار

صفحه آرایي: سجاد حاتمی

طراح جلد: دلارام پیری پیکر

نوبت چاپ اول: ۱۳۹۷

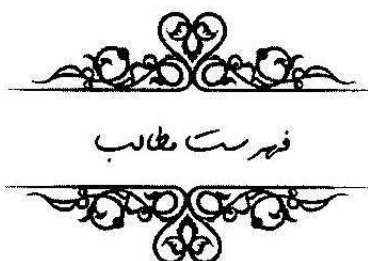
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۷۳-۵۷-۲

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

تلفن: ۰۹۱۸۸۴۰۶۶۳۰

آدرس: ایلام، چالیمار، بلوار نماز

۷.....	پیشگفتار
۱۰.....	رودخانه سیمه بزرگترین رودخانه‌ی غرب ایران
۱۲.....	پیشینه تاریخی ست هلیلان
۱۳.....	پیشینه‌ی پژوهش‌ها در استان ایلام
۱۵.....	پیشینه پژوهشی در ست هلیلان
۱۸.....	کاوش‌های باستان‌شناسی در غارهای پیش از تاریخ ناحیه سیمه
۲۲.....	هفت مر (هفت غار)
۲۶.....	۱- غار مراو سکونت گاه ۵۰ هزار ساله کاربان
۳۰.....	۲- غار درمر
۳۱.....	۳- غار مرروس سکونت گاه ۸۰ هزار ساله انسان دشت هلیلان
۳۵.....	۴- غار مرگرگه لان در سراب کهره
۴۱.....	۵- غار حورتاو
۴۲.....	۶- غار کلاته (مر کلاته)
۴۳.....	۷- غار ویله (مر ویله)
۴۶.....	نتیجه‌گیری
۴۶.....	دوره پارینه سنگی قدیم در هلیلان
۴۶.....	دوره پارینه سنگی میانی در هلیلان
۴۸.....	دوره پارینه سنگی جدید در هلیلان
۵۰.....	دوره نوسنگی در هلیلان
۵۲.....	دوره اوروک / جمذت نصر در هلیلان
۵۳.....	دوره مس و سنگ در هلیلان
۸۱.....	منابع

پیشگفتار

یافته‌های علم باستان‌شناسی در دو قرن اخیر زمینه شناخت و معرفی آثار عصر سنگ و دوره تاریخی، اسرار فلات ایران و سرزمین‌های همجوار فراهم نموده است. بررسی و شناسایی مکان‌های باستانی، انجام فعالیت حفاری و کاوش‌های علمی، تطبیق و مقایسه آثار و شواهد فرهنگی مکشوف از محوطه‌ها و تلاش در جهت شناخت بیشتر تمدن و فرهنگ در این سرزمین مورد عنایت محققان و باستان‌شناسی بوده است. معرفی آثار عصر سنگ در منطقه زاگرس به ویژه ناحیه سمیره و از آنجا که یافته‌های پژوهشی و تحقیقاتی در این زمینه به شناخت این دوره هویتی داده است که در تاریخ فلات باستان‌شناسی تحت عنوان عصر حجر از آن یاد شده است. براساس آثار به دست آمده از غارها و محوطه‌های پیش از تاریخ در منطقه زاگرس به ویژه ناحیه سمیره می‌توان گفت که این منطقه توسط افراد بومی ساکن بوده و از مکان‌های اولیه زندگی انسان در غرب ایران به شمار می‌رود.

در این منطقه [زاگرس میانی] رودخانه سمیره به ۷۰ کیلومتر از شمال (الوند) تا جنوب (شوش) امتداد یافته و هزاران سال است که انسان در این منطقه به حیات خود ادامه داده و قوام یافته است. آثار به دست آمده از غارهای این منطقه نشان می‌دهد که انسان اولیه در درون این غارها زندگی کرده و از منابع طبیعی و خدادادی به ویژه رودخانه به بهره‌استفاده کرده است. بیشتر غارهای پیش از تاریخ زاگرس در کنار رودخانه سمیره واقع شده‌اند این غارها در منطقه بیستون، سر منشأ سمیره (گاماسیاب)، کوه‌دشت، هلیلان و دره شهر واقع شده‌اند. اکثر این غارها توسط باستان‌شناسان داخلی و خارجی مورد بررسی و کاوش قرار گرفته‌اند.

در این نوشتار به فعالیت هیأت باستان‌شناسی دانمارک در سال ۱۹۶۲-۴ و ۱۹۷۳-۴ میلادی در دشت هلیلان پرداخته می‌شود. هلیلان دشتی کم وسعت است که در شمال شرقی استان ایلام واقع شده است. این دشت در کنار رودخانه سیمره واقع شده و از محل‌های باستانی و تاریخی در زاگرس میانی به شمار می‌رود.

اولین فعالیت باستان‌شناسی در هلیلان در سال ۱۳۱۳ (هش) انجام گرفت. در این سال اریک اشمیت ضمن پروازهای هوایی خود و عکس‌های هوایی که از مناطق مختلف ایران گرفته بود از دشت هلیلان نیز عکس تهیه نموده است. وی به مدت چند روز در تپه‌های کزآباد و گورن مشغول حفاری گردید. دو سال بعد و در سال ۱۳۱۵ (هش) اورل اشتاین در ضمن مسافرت تاریخی خود، دره هلیلان را درنوردید. ایشان از چند تپه و محوطه تاریخی در دشت هلیلان بازدید نموده و به مدت چند روز در تپه‌های کزآباد مشغول حفاری گردید. در سال ۱۳۴۱ (هش) و این بار به وسیله یک هیأت دانمارکی به سرپرستی یورگن ملدگارد بار دیگر مطالعات باستان‌شناسی در دشت هلیلان آغاز گردید. در این سال و سال‌های ۴۳-۱۳۴۲ (هش) بررسی و کاوش‌های باستان‌شناسی وسیعی در هلیلان انجام گرفت. هدف اصلی از این سری مطالعات حل مسائل مرتبط با عصر مفر و این قدیم در ناحیه سیمره و لرستان بود. در همین ارتباط در بهار ۱۳۴۲ (هش) کاوش و حفاری در تپه گران به سرپرستی پیتر مورتسن باستان‌شناس دانمارکی آغاز گردید.

خانم کلرگاف نیز باستان‌شناسی از کشور انگلستان بود که ما بین سالهای ۴۶-۱۳۴۲ (هش) در جریان بررسی‌های باستان‌شناسی که در منطقه پیشکوه (لرستان) انجام داده بود از دشت هلیلان بازدید به عمل آوردند. وی تپه‌های کهره، چشمه ماهی و کلاته را در دشت هلیلان مورد بررسی و کاوش قرار دادند.

در سال ۱۹۷۳ میلادی هیأت باستان‌شناسی دانمارک به سرپرستی پیتر مورتسن تصمیم گرفت تا دشت هلیلان را دوباره مورد بررسی قرار دهد. این سری بررسی‌های باستان‌شناسی به شکل فشرده انجام گرفت. این بار محور توجه بر مطالعه مکان‌های باستانی دشت هلیلان از قدیمی‌ترین دوره‌ها تا حدود ۳۰۰۰ (ق.م) متمرکز گردید. دومین فصل این بررسی‌ها در پاییز سال ۱۹۷۴ میلادی انجام گرفت. در این بررسی بیش از ۳۰ محوطه پیش از تاریخ تا دوره مس و سنگ مورد بررسی قرار گرفت. مورتسن علاوه بر محوطه‌های دوران مس و سنگ هفت غار کهن را در بخش غربی دشت هلیلان مورد بررسی و کاوش قرار دادند.

در مجموع و در جریان این دو فصل بررسی باستان‌شناسی در دره هلیلان تعداد ۱۶۱ محوطه باستانی شناسایی و مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. در این نوشتار هفت غار (هفت مَر) و محوطه‌های دوران مس و سنگ که توسط بیتر مورتسن مورد بررسی و کاوش قرار گرفته‌اند، معرفی می‌شوند. آثار به دست آمده از این غارها مربوط به دوران پارینه سنگی قدیم تا دوران نوسنگی هستند. انشاءالله در آینده بتوانیم با همکاری باستان‌شناسان، پژوهش‌ها و کاوش‌های باستان‌شناسی این مناطق را به رشته تحریر درآوریم و فرهنگ و تمدن کهن سیمره نشینان را به همگان معرفی نماییم.

رشید کوچکی

ایلام - تابستان ۱۳۹۷